

Obre el recull un breu estudi del filòleg Rufino José Cuervo, extret de les seves *Apuntaciones críticas*; malgrat que no hi aparegui cap al·lusió concreta a Cervantes, el Sr. Caballero l'ha col·locat en primer lloc en reconeixença del mestratge d'aquell que Menéndez Pelayo qualificà de «filòlego el más insigne de la raza española en el siglo XIX». Els treballs de Sergio Arboleda i Carlos Martínez Silva, autors del segle passat, ofereixen la novetat, dintre la seva època, d'una concepció humana de Cervantes en oposició a la crítica ditiràmica aleshores dominant. Un dels crítics cervantins més notables reportats en l'obra que comentem és, sens dubte, Miguel Antonio Caro, llatinista, polític i erudit eminent; hom en publica un estudi en el qual són posades de relleu les qualitats de la prosa de Cervantes, poètica i rítmica, fàcilment reductible a versos iàmbics, pentàmetres i trimetres, com intenta de posar en evidència, mitjançant una agosarada refosa en prosa rimada del discurs sobre l'Edat d'Or i l'oració de la pastora Marcella; a més del ritme èpic, l'autor creu trobar també en el Quixot la cadència musical i festiva pròpia dels cants populars. De José Ignacio Escobar és donat un capítol de la seva obra *Apuntes para un estudio sobre el sujeto del Quijote*, en el qual posa de relleu el recurs literari emprat per Cervantes de presentar actualitzades una mentalitat pròpia d'un segle molt anterior. Anotem, encara: el qui fou president de la República de Colòmbia, Marco Fidel Suárez, que s'ocupa de la personalitat de Sancho Panza i d'altres temes filològics o estilístics; Diego Rafael de Guzmán, autor d'unes notes sobre Cervantes i el gènere novel·lesc; Baldomero Sanín Cano, que tracta de l'humorisme cervanti, considerant-lo paral·lelament al de Shakespeare, però accentuant-ne la bonhomia i l'amable somriure; les més recents generacions literàries, representades per Eduardo Guzmán Esponda i Darío Anchury Valenzuela (al primer, ex-cònsol de Colòmbia a Barcelona, es deu una evocació de la nostra Col·lecció Bonsoms, a tómb d'unes disquisicions sobre la vitalitat editorial del Quixot).

Com ha estat ja indicat, al final es reproduïxen quatre treballs de caràcter literari, dels quals ofereix particular interès el d'Antonio José Restrepo, evocant els temps difícils de la vida de Cervantes i la seva avinentesa, que no arribà a granar, de traslladar-se a Santa Fe de Bogotà.

Si bé el conjunt de treballs que conté el llibre *Cervantes en Colombia* no aporten idees noves a l'extens camp dels estudis cervantins — uns per haver estat ja sobrepassada llur informació, d'altres per llur caràcter de simple divagació literària —, cal agrair a l'autor de l'aplec i comentarís el fet d'haver reunit tots aquests treballs dispersos, i d'haver posat una fita més en la gran bibliografia cervantina.

Rosalia GUILLEUMAS

PABLO CABAÑAS: *El mito de Orfeo en la literatura española*. Madrid, Instituto Miguel de Cervantes de Filología Hispánica (CSIC), 1948. 416 pàgs. + XIV làmines. («Anejos de Cuadernos de Literatura», I.)

Aquest llarg estudi del Sr. Cabañas sobre la fortuna d'Orfeu a Espanya, encapçalat amb una extensa introducció i explicació del mite, està dividit en dues parts fonamentals.

La primera d'elles, titulada «Aspectos temáticos del mito de Orfeo», exa-

mina les constants de fidelitat, desgràcia i curiositat òrfiques — aquesta última com a conseqüència de les altres dues — ben clarament dibuixades a la literatura llatina. És a través les *Geòrgiques* de Virgili i les *Metamorfosis* d'Ovidi que el mite d'Orfeu ha passat a la literatura espanyola, i no pas per mitjà de les obres de Píndar i de Pausànies. La intervenció dels auguris, tema plenament acceptat, ampliat i poetitzat per la literatura dramàtica, no té, com altres aspectes del mite (la curiositat, la fidelitat, etc.), prou força ni prou popularitat per a aparèixer sol en sonets, elegies, etc., i, en canvi, ha passat al teatre menor: *Baile de Orfeo y Eurídice*, de Rossi, i *La lira de Orfeo*, de Montiano y Luyando. Són complexos els elogis que han estat adreçats a Orfeu com a músic i com a cantor, i el Sr. Cabañas els subdivideix i detalla en el cinquè capítol d'aquesta primera part. En aquest aspecte els autors espanyols s'influeixen i copien mútuament, amb una sèrie de troballes i d'encerts, però originant també força vegades tòpics i frases fetes.

La segona part, amb un títol de conjunt — «La popularidad del mito de Orfeo» —, ja gairebé no té relació amb la literatura llatina, com a conseqüència de la difusió que el mite ha tingut dins la literatura espanyola. Estudia en el primer capítol les relacions del mite d'Orfeu amb altres temes mitològics (això encara derivat ben clarament de la literatura clàssica), i les confusions amb altres personatges mítics (Arió, Amfió...), abundants a la literatura espanyola del segle XVIII, com a conseqüència de la pobresa mitològica de l'època. El senyor Cabañas analitza detingudament les versions burlesques del mite, i dona les següents equivalències de les constants òrfiques en la solució burlesca de Quevedo: Fidelitat=Niciesia; Curiositat=Encert; Desgràcia=Sort. Assenyala com a indubtable l'extraversió de les solucions burlesques a les literatures europees. L'obra de Quevedo *Orfeo por su mujer* és adaptada i traduïda al francès, a l'alemany, a l'anglès. I aquesta influència passa igualment al teatre menor espanyol. La divinització d'Orfeu no és certament un cas únic a la mitologia, però ha esdevingut el més important per l'obra de Calderón de la Barca, i per la indubtable propensió a l'allegoria del mite greco-llatí. El Sr. Cabañas dona també proves suficients de com el mite d'Orfeu, i en general tota la mitologia, ha servit com a recurs panegíric i per a salvar exigències mètriques i de rima. Així analitza, ajustant-les als temes respectius de curiositat, fidelitat, desgràcia..., les obres més importants que fan referència a Orfeu: *El marido más firme*, de Lope de Vega; *Eurídice y Orfeo*, de Solís y Rivanedeira; *La lira de Orfeo*, de Montiano y Luyando; *Orfeo*, de Jáuregui; *Orfeo en lengua castellana*, a nom de Pérez de Montalbán,¹ però atribuït a Lope de Vega des de Nicolás Antonio (aquesta atribució la sosté també el Sr. Cabañas amb algunes proves literàries, per més que no pot afirmar-ho rodonament: falten proves documentals, les decisives).

L'autor, que maneja una bibliografia extensíssima — cent trenta-quatre obres —, publica, en tres apèndixs, tres obres inèdites relatives a Orfeu: *Auto del divino Orfeo*, de Calderón de la Barca; *Orfeo, drama musical*, de Gabriel Ruiz, i *Orfeo, fénix de Turia*, d'autor desconegut.

Montserrat NUBIOLA i CALLÍS

1. Aquestes dues darreres obres han estat publicades recentment pel Sr. Cabañas (cf. *ER*, II, 247).